

Izšla vsaki dan razen
nedelje in praznikov.
Izšla vsaki dan razen
nedelje in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XIX.

Cena lista
je \$5.00

Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., petek, 18. junija (June 18), 1926.

Subscription \$5.00
Yearly

STEV.—NUMBER 142

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

NESRAMNA VOLILNA KO- RUPCIJA STARE REPUBLI- KANSKE GARDE V PENNI

Pepper je imel samo v okraju Allegheny 35,530 plačanih "volilnih paznikov". — Vare pa 14,140. — Vsek paznik je prejel po deset dolarjev.

Washington, D. C. (F. P.) — Andrew W. Mellon, mojster Coolidgeve administracije, zakladniški tajnik in eden izmed najbogatejših tovarnarjev in bankirjev v Združenih državah, je podpornik senatorja Pepperja, v katerega interesu se je pri primarnih volitvah v Pennsylvaniji odigrala volilna korupcija, kakršnih je malo znanih v ameriški politiki.

To je najvažnejši fakt, ki so ga do zdaj odkrile priče, ki jih zaslišuje senatni odsek.

Polkovnik Chas. C. McGovern, mestni kontrolor v Pittsburghu, ki je pet in dvajset let član Bill Flynnove mašine v okraju Allegheny, je bil prva priča, ki je evignila zastor, da se je videl položaj v zapadni Pennsylvaniji. On je bil ravnatelj za Pinchottove politične sile. Zaradi prejšnjih skušenj, ki jih je imel za sabo, je bil tako v poziciji, da je vedel, kaj uganjata Pepper, Mellonov senatorski kandidat, in Fisher, Mellonov governorški kandidat. Na kvatko — Fisher je pričal:

Da se je Leslie (Mellonova) mašina v Pittsburghu združila v Pittsburghu za Varovo mašino v Philadelphiji, da se prepreči postave, ki garantirajo pošteno volitve.

Da je Pepper imel 35,530 plačanih delavcev, ki so se imenovali "pazniki", na volilni dan v okraju Allegheny. Plačani so bili po deset dolarjev. Skupnih glasov je bilo oddanih 80,436. Trošek za paznike je bil tako velik, da je samo v tem okraju padlo na vsak glas, ki je bil oddan zanj, štiri dolarje in štiriinajst centov. Teh \$353,500 je

šele začetek, kajti v državi je 67 okrajev.

Da je Vare imel 14,140 plačanih paznikov po deset dolarjev in da je odpadlo \$3.21 centov na vsak glas, ki ga je Vare prejel v tem okraju. Pinchot ni imel plačanih paznikov v tem okraju.

Da je bil okrajni predsednik, ki je podpiral Pepperja, javni tožitelj. Prizadevanje volilnih uradnikov je bilo skozi leta zaman, da se krivici, ki so krili volilni zakon, izroče roki pravice.

Po poročilu volilnih komisarjev se ceni, da je bilo sedem tisoč oseb na sleparski način registriranih. Dognanih je pa bilo do volilnega dneva samo 2,500 volilcev, ki so bili na sleparski način vknjiženi.

Volilni zakoni v Pennsylvaniji so bili priprojeni tako, da so se lahko vršile volilne sleparije.

V nekaterih distriktih niso števeci niti šteli glasov, ampak so jih kar tehtali.

500 distriktov okraja Allegheny je pridržalo glasove nazaj skozi dva dni, ko je pluralnost za Biedelmana znašala 60,000. Biedelman je bil protikandidat Mellonovega kandidata za governorja. Pa so šteli in šteli glasove, dokler ni bil Biedelman za deset tisoč glasov poražen.

McGovern je trdil, da se je pokojni William Flynn trudil do zadnjega, da bi legislatura sprejela postavbe, ki garantirajo pošteno volitve. Pričal je, da se danes ljudstvo v okraju Allegheny zaveda, da je v rokah mašin in da si ne more pomagati, ker so volilni zakoni slebi.

Ko je govoril o plačanih "volilnih paznikih", ni imenoval Mellonovega imena. Imenoval je imena kandidatov. Toda preiskovalcem in pričam je znano, da je bil Pepper le sel za Mellona, ki je nabral sklad in je ostal sila, ki ga je podpirala.

Policija zastražila Jegliča v New Yorku

Nekdo je nalogal oblasti, da so jugoslovanski škofje v nevarnosti radi "levega krila", narkar je bomba četa sprejela delegacijo v pristanišču.

New York, N. Y. — Ko so v sredo prišli trije jugoslovanski škofje s parnikom "Olympic" v New York na potu na evharistični kongres, so jih na pomolu sprejeli detektivski policijake bombe čete. Policaji jih bodo čuvali toliko časa, dokler so v New Yorku.

Trije škofje so: Anton Jeglič, Ivan Gnidovec in Ivan Rafanelli. Z njimi vred je prišlo 130 romarjev iz Jugoslavije.

Kakor je bilo poznaje pojasnjeno, so škofje dobili policijsko stražo zato, ker obstoji velika mržnja med klerikalno stranko in skrajnim levim krilom v Jugoslaviji.

Neka druga vest se glasi, da je newyorška policija dobila navodila od državnega departmanta, naj se pobriga za varnost jugoslovanskih škofov.

(Gornja vest, katero je agentura Associated Press razposlala po vsej Ameriki, znači, da so gotovi jugoslovanski krogi v Ameriki nameravali policijsko oblašč, da škofje niso varni svojega življenja pred tukajšnjimi jugoslovanskimi levicariji. Kaj mislimo o tej falotariji, povemo prihodnjice.)

Osemnajst ubitih v koliziji vlakov

Pittsburgh, Pa. — V noči od srede na četrtek, nekako o polnoči, se je pripetila na progi med Pittsburghom in Eriejem velika nesreča. Cincinatski vlak št. 40, ki je imel spalne vagonje iz Chicaga, se je zaletel v ekspresni vlak iz Washingtona. Več vagonov je bilo zdrobljenih — najmanj trije spalni vozovi so bili razbiti — in osemnajst pasazirjev je bilo ubitih. Koliko je ranjenih, se še ne ve.

RESNICA O RAZSTRELB PRINAJA NA DAN

Dvanašt je ubitih, šest jih umira, 53 je poškodovanih.

Gary, Ind. — Počasi se izve resnica o žrtvah, ki jih je zahtevala eksplozija v kokosni Illinois Steel korporacije. Svoje življenje je dodal izgubilo dvanajst delavcev. Šest delavcev je tako teško poškodovanih, da se pričakuje njih smrt vask trenutek. Sedem in štirideset delavcev je v bolnišnici in teško ranjenih. Tudi obeh 47 teško ranjenih delavcev se lahko reče, da so njih poškodbe tako težkega značaja, da val ne ozdravijo. Šest delavcev je pa manj poškodovanih in o teh je upati, da popolnoma okrevajo.

Mrtliki oglednik zdaj prelaže je vroke, ki so povzročili nesrečo. Ob času nesreče je delalo 150 delavcev, pa prav malokateri izmed njih je odnesel popolnoma zdravo kožo. Veliko delavcev se zdravi doma. To pomeni, da njih poškodbe niso tako teške, da bi morali v bolnišnico, pa tudi niso tako lahke, da bi šli lahko na delo.

Nemški kancler zgovorja Rusije

Dr. Marx je dal intervju, da ima sovjetska Unija pravico do samostojnega mesta v družini narodov.

Berlin, 17. jun. — Dr. Viljem Marx, glava nemške vlade, je danes v Berlinu izjavil, da rusko-nemška pogodba kot vzor ne in potrebno. Dejal je, da je sovjetska Rusija popolnoma upravičena zahtevati anekspresno mesto v koncertu narodov. Nemčija je to pravico priznala in prva sklenila a sovjetki pakt, ki jamči obema narodoma nevtralnost in mir v njunem razmerju. Nemški narod želi mir in nemška vlada bi ne bila podpisala pogodbe, če bi ne bila prepričana, da je sovjetska vlada odkritostna in da tudi ruski narod želi mir in mirno sodelovanje z evropskimi ljudstvi.

Dalje je rekel Marx, da on čuti, da ima Nemčija nalogo vpostaviti zaupanje sveta v Rusijo. Mnogi narodi se vedno sumijo, da sedanja ruska vlada ne zasluži zaupanja. Sumnja ni več upravičena. Čas je minil, ko je sovjetska Rusija hotela usiliti boljševizem drugim državam. Vodilni nemški podjetniki so priča dejstvu, da je sovjetska vlada poštna v svojih trgovskih poslih z drugimi narodi in da vestno izpolnjuje vse svoje obveznosti.

KANDIDATJE FARMARKE DELAJSKE STRANKE V MINNESOTI.

Duluth, Minn. — Farmarska delavska stranka v okraju St. Louis, Minn., kandidira za šerifa Johna Grahama, po poklicu kotlarski, ki je svoje delo zgubil leta 1922 zaradi stavke. Za javnega tožitelja ali državnega pravdnika pa kandidira Sigmund M. Slonima, znanega odvetnika med delavskim ljudstvom v Duluthu.

OBTOŽENI OČIM JE IZVRŠIL SAMOMOR.

Chicago, Ill. — Severin Engelson je ustrelil samega sebe. Njegova 19-letna pastorka Hansine Peterson ga je obtožila, da je oče njenega otroka. Hansine je živila od trinajstega leta s svojim očim kot žena. Dokler ni bilo rojeno dekle, ni nihče vedel, kakšno razmerje obstoji med pastorko in očimom.

Svobodnoloseci v New Yorku protestirajo

Obsojajo civilno oblast, ki se valja po tleh pred kardinali in s tem priznava cerkev, kar je proti ustavi.

New York. — Društvo svobodnolosecev v New Yorku je 16. junija objavilo telegrama, katere je naslovilo na governorja Al Smitha in župana Walkerja. Brzotjavki vsebujejo oster protest proti zlorabljanju civilne oblasti in preziranjju principov ameriške vlade s tem, ker sta Smith in Walker uradno sprejela kardinala Bonzana, papeškega legata, in druge kardinale v mestni hiši. "Nimamo nič proti temu, če kdorkoli pozdravi kateregakoli posameznika, ki pride sem in tje," se glasi protestna brojavka, "odločno pa protestiramo proti temu, da civilna vlada nasega mesta in naše države uradno priznava versko organizacijo, katere ne priznava vlada Združenih držav."

Mussolini zopet očelil zdaj je Ogrska na vroči

Radikalni madžarski poslanec je imenoval italijanskega diktatorja šeparja.

Budapešta, 17. jun. — Ogrska vlada pričakuje protestno noto iz Rima. Kakor Avstrija in nedavno Čehoslovakija, tako je zdaj Ogrska prišla v "šmrč" reči osebne napada na italijanskega diktatorja Mussolinija v parlamentu. Gosa Malagich, poslanec opozicije, je včeraj v svojem govoru v zbornici dejal vspehi ministrov in izsposmahih diktatorja, da je Mussolini šepar — tat, ki pomega v tepe. Madžarski fašisti so hitro vstali in zavpili "Živio Mussolini", toda to najbrž ne prepreči Mussolinijeve zahteve po zadoščenju.

IZVOŠKI SE OBOTAVLJAJO S TOŽBO PROTI POLICAJEM

Policija izdaja dovoljenja izvoščikom. — Izvoščiki lahko postanejo žrtve policijske brutalnosti, če zahtevajo zadoščenje na sodišču.

New York, N. Y. — Izvošček Valentine Borzella je umaknil obožnico proti policaju Joseph W. Heanyju. Drugi izvoščeki menijo, da je ta umaknitev jasen dokaz, kaj zmore policijska kontrola za izdajanje dovoljenj izvoščikom. Dokler bo mestni policijski departament izdal dovoljenja izvoščikom in ta dovoljenja lahko preklishe poljubno, se ne bo noben izvošček drl ni obožiti policaja, če prav je kršil postavbe in zaslužil kazni.

Polica Heany je pretepal izvoščeka Borzella s samokresnim kopitom in ga obstrlil, ko je zahteval od Borzella, naj mu pokaže identifikacijski listek. Polica se je pripeljal v nekem drugem avtu, ko je dokončal svojo službo v pasu krznarske

Fašisti razbili katoliško procesijo

Papežev list se jezi nad nepoboljšljivimi črnosrajčarji.

Rim, 17. jun. — Fašisti so včeraj razbili evharistično procesijo katoličanov v Livornu. Odtoni škof Piccioni je takoj izdal okrožnico, v kateri je prepovedal vse nadaljne cerkvene procesije v svoji škofiji. "Osservatore Romano", papežev organ, ljuto kritizira fašistovski napad na procesijo in vprašuje vlado, če so to znamenja tistega prijateljstva, ki ga Mussolini izraža napram rimski cerkvi.

RUDARSKA UNIJA APELIRA NA SVOJE ČLANE ZA POD- PORO ANGLEŠKIM RUDARJEM

Okrožnico so podpisali eksekutivni odborniki rudarske organizacije. — Poslana je bila distriktnim in poddistriktnim centralam in lokalnim organizacijam.

Indianapolis, Ind. — Rudarska organizacija U. M. W. je razposlala okrožnico za pomoč rudarjem in njih družinam v Veliki Britaniji. Okrožnico so podpisali John Lewis, predsednik, Philip Murray, podpredsednik, in Thomas Kennedy, finančni tajnik. Razposlana je bila na vse distriktne, poddistriktne in lokalne organizacije. Izprtih je milijon sto tisoč britskih rudarjev.

Okrožnica pravi, da so britski rudarji zdaj drugi mesec na

stavki, da ohranijo svoje stare mezde in proti povzvišanju delavnega časa. Britski rudarji so odločni kot ameriški, da ne bodo privolili v poslabšanje delavnih in življenjskih razmer.

Nato okrožnica pravi, da so britski rudarji upravičeni do moralne in finančne podpore ameriških rudarjev in da se apelira na ameriške rudarje, da pomagajo britskim rudarjem v njih boju.

Okrožnica končuje, da vse organizacije, ki so podrejene rudarski organizaciji U. M. W. in se nahajajo v položaju, da lahko prispevajo za pomoč, da pošljejo denar finančnemu tajniku Thomas Kennedyju, 1107 Merchant Bank Bldg., Indianapolis, Ind., ki bo denar odposlal Britski rudarski federaciji.

Velika poveljenj v Avstriji.

Dunaj, 17. jun. — Štirinajst občin je poplavljenih na Burckem, kjer se je včeraj utrgal oblak. Voda je odnesla mostove in poslopja. Strela je užgala mnogo hiš. Prizadetih je tudi več občin v Gornji Avstriji. Donava je narasla devet čevljev.

Kongres položil na polno vse promogovne predloge

Washington, D. C. — Zbornični odsek za meddržavno in inozemsko trgovino je v sredo odločil vse predloge glede promogovne industrije. Med temi je tudi predlog, ki daje predsedniku oblast intervenirati v stavkah rudarjev. Predloge so zdaj ubito do prihodnjega zasedanja.

Brind poiskal z deseto vlado

Ker nihče drugi ne bo prijel za vajeti, je on sklenil organizirati "narodnodemokratsko" vlado.

Paris, 17. jun. — Aristide Briand bo skušal organizirati svoj deseti kabinet. Devetkrat je že bil premijer in devetkrat je še padel — in zdaj bo še deset, če bo spleh mogel skypati novo vlado.

Predsednik Doumergue je ves dan včeraj konferiral s vodilnimi raznih strank, toda vsi se odločili niso. Napisal je predsedniku posval Brianda in ga prosil, naj še enkrat poskusi. Briand je pristal a pogovoru, da sestavi "narodnodemokratsko" vlado, kakršna je bila med vojno, ako bo mogoče.

Kakšna bo ta vlada "narodna koalicijska", je še velik problem. Govorica se šali, da bi Briand rad zmašil skupaj ministre iz skrajne desnice, umerne srede in iz leve, kolikor daleč bo mogel iti. Poincaraju je baje ponudil portfelj finance. Povabil je tudi Herriota, toda ta je menda odgovoril, da ne mara biti v taki vladi. Socialisti ne gredo v vlado, ako ni socialistična. Iz tega sledi, da se bo Briand moral zadovoljiti a realkcionarji in potem bo moral odgrajati parlament toliko časa, kolikor se bo dalo, da prepreči strmoglavljenje nove vlade.

Parlamentarna skupina radikalne stranke, katere vodja je Herriot, je včeraj sklenila, da letna vzota odpičevanja vojnih dolgov Ameriki in Angliji ne sme biti večja kot bo letna vzota prejemkov od evropskih dolžnikov Francije a nemško odškodnino vred.

Frank je včeraj obvisel na točki 35.28 napram dolarju.

OTROCI SE NE MOREJO PO- ŠILJATI PO ZRAČNI POŠTI.

Smatrajo se za "kvarljivo blago."

Colorado Springs, Colo. — Mrs. J. Austin Allen je hotela, da se njena dva otroka vrne v Chicago z zračno pošto. Otroci so na obisku v Colorado Springsu. Ta zahteva je napravila postarjau E. E. Ewingu v Colorado Springsu precej preglavice. Dolgo časa je premišljal, kaj bi storil. Kajti po poti je treba dati otrokoma tudi jesti. Tako je prišel do prepričanja, da sta otroka "kvarljivo blago", kakršnega zračna pošta ne prevaža. V tem smislu je obvestil mra. J. Austin Allen v Chicago in otroka se vrne v železniškim vlakom a obiska.

Volilna napetost v Nemčiji

Plebicitna kampanja glede premoženja knezov je furiozna.

Berlin, 17. jun. — Trije dnevi so še do referenduma v Nemčiji, ki ima odločiti, ali dobe bivši nemški vladarji odpravnino za zaplenjena premoženja ali ne. Kampanja za in proti odpravnini je vedno bolj ljuta čimbolj gre h koncu. Berlinaki tisti zdaj ne pišejo nič drugega kakor o nekdanjih in lumparijah bivših vladarjev na eni strani ter o njihovih vrlinah na drugi. Napetost je tako velika, da se je bati resne krize, pa naj pade odločitev na to ali ono stran.

PARNI KOTEL SE RAZLETEL.

Kurjač ubit.

Chicago, Ill. — V tovarni David Chemical kompanije v Chicago Heightsu se je razlezel parni kotel. Kotel je prebil steno, in je padel šestdeset čevljev proč od poslopja na tla. Kurjač je pri tej nesgodji smrtno ponesrečil.

Pes rešil otroka pred gadom.

McCook, Neb. — W. L. Garrison in njegova žena se imata zahvaliti psu, da ni njun dveletni otroček mrtev vlad gadjega pička. Ko se je otrok igral v spremstvu domačega psa zunaj, se je priplazil velik gad k dečku. Pes se je zagnal med kačo in otroka ter odrinil slednjega proč, nakar je lajal na vse grlo, dokler ni privabil ljudi.

DOLGOTRAJNA STAVKA PRINESLA KRZNARSKIM DELAVCEM USPEH

Priporili so si skrajšani delavnik in povzvišanje mezde. — Prazniki ostanejo. — Pogodba sklenjena za tri leta.

New York, N. Y. — Dvanaest tisoč krznarskih delavcev diha svobodnejše. Štirimesečna stavka je končana. Obdržali so deset praznikov, od katerih so samo trije brez mezde, in še ti padejo na dneve, ki so v mrtvi sezoni. Priporili so si 40 ur dela v tednu, 10-odstotno povzvišanje mezde in reklasifikacijo dela, kar za veliko delavcev pomeni povzvišanje mezde. Noben delavec ne more biti odlovljen teden pred praznikom. Stara podjetniška zvijača, ko so odpuščali delavce pred praznikom, da jim ni bilo treba plačati praznikov, je zdaj mrtva. Vajenci se ne sprejemajo skozi dve leti.

Cezurno delo je dovoljeno le v štirih mesecih, t. j. od septem-

bra do decembra. Takrat lahko podjetniki odločijo, da se opravila čezurno delo štiri ure ob sobotah popoldne. Pogodba je sklenjena za tri leta in je naknadna od dne 1. februarja 1926, ko je stara pogodba postala neveljavna.

Tako je končal odločen boj delavcev. Okrog dva tisoč delavcev še dela, kajti podjetniki so že preje podpisali pogodbo, preden so se podali najtrdovratnejši, pri katerih je bila ogromna večina delavcev zaposlena.

Edina masna demonstracija bo zdaj, kadar se delavci vrnejo na delo. Boj za 40 ur dela v tednu, za katerega so se delavci borili tako vztrajno, bodo kmalu pričeli delavci, ki izdelujejo ženske plašče in čepice. Oba u-niji zdaj skušata dobiti novo pogodbo, ampak kakor stvar izgleda, si bodeta morali uniji izjaviti svoje zahteve a stavko.

Trojčki rode trojčke.

Pantycog, Anglija, 17. jun. — Tukajšnja zakonska dvojica Jenkins je ta teden dobila še tretje trojčke. Kar je še najbolj čudno, je to, da sta oče in mati trojčkih trojčkov tudi bila rojena v trojčkih.

Pet oseb zgorelo v spalnem vozu.

Los Angeles, Cal. — Pet se je našlo smrt v ognju, ki je sredo jutraj uničil spalni vagon vlaka Continental Limited, ki je vozil v Salt Lake City. Trideset oseb se je rešilo. Med ponesrečenimi je tudi devetdnevna nevesta, ki se je poljala s svojim ženinom na "honeymoon".

Naročnina: Zedinjene države (svoje Chicago) \$5.00 na leto, \$5.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cetero \$6.50 na leto, \$3.50 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$6.50.

Naslov za vse, kar ima slika s Natom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slavic National Defense Society.

Owned by the Slavic National Defense Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$6.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (May 21, 1935) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevno prebrano naročnin. Poročilo je poverljivo, da se vam ne odavi list.

KDO JE ZMAGAL V PENNSYLVANIJ PRI PRIMARNIH VOLITVAH?

Veliko se piše in govori, kdo je zmagal pri primarnih volitvah. Pri reševanju tega vprašanja so mnogi zelo površni, ker vpoštevajo le osebne obljube kandidatov, ne pogledajo pa tako globoko v ozadje, da vidijo, s kom imajo kandidati stike in koliko so njih obljube, ki so jih napravili volilcem, še vredne, ko se doženejo njih stiki in zveze.

Na kratko povedano: V Pennsylvaniji je zmigala velika denarna mošnja, in kar se obseha raznim kandidatom na frak, kot dokaz, da so ljudski "prijetelji", ima namen nasuti ljudstvu peska v oči, da ne spozna, da so prejel kandidaturu ljudje, ki so odločni zagovorniki kapitalizma, ergo nasprotniki delavskih interesov.

Za senatorsko kandidaturu sta se potegovala Vare in Pepper poleg Pincheta v republikanski stranki. Vare je imel za svoj volilni "slager", da je za lahko vino in pivo in za Coolidge, Pepper pa, da je za sušo, t. j. proti vinu in pivu in za Coolidge. Zmagal je Vare.

Zelo važno je za ljudstvo, kdo je guverner države. V republikanski stranki sta bila zopet dva kandidata za nominacijo guvernerja. Bila sta Fisher in Biedelman. Fisher je železniški advokat in samoposedi se razume, da je podpornik velebizniških interesov. Biedelman je naredil napako, da je predlagal izpremembo zakona za obdavljenje premoga. Premog se obdavlja po tem zakonu takoj, ko pride iz rudnika. Antracitnega premoga bi bilo obdavljenega okrog osemdeset odstotkov po tej postavi. S tem se je Biedelman zameril velebizniškim interesom in nominacijo za guvernerja je dobil Fisher.

Pri primarnih volitvah je torej zmigala velika denarna mošnja, kar pomeni, da zmaga tudi v jeseni v mesecu novembru na dan splošne volilne bitke, ako bo ljudstvo zopet glasovalo za kandidate, ki jih priporoča velika denarna mošnja.

Pennsylvanija je industrijska država. Delavci tvorijo največjo skupino prebivalcev v Pennsylvaniji. Za njimi pridejo na vrsto farmerji. Tadvna stanova, ki proizvedirata v industriji in poljedelstvu, pa nista glasovala v primarnih volitvah za svoje interese. To potrdi ne samo to, ker sta glasovala, kdo bo kandidat republikanske stranke v jeseni, ampak sta z ogromno večino oddanih glasov potrdila, da bodo kandidati republikanske stranke oni političarji republikanske stranke, ki zastopajo interese velike denarne mošnje.

Odkar je umrl senator Penrose, je postal vodja republikanske stranke v Pennsylvaniji W. R. Mellon. Mellon pa ni zagovornik interesov delavnega ljudstva. Njegova gospodarska politika je odprta knjiga, odkar je postal njegov stric zakladniški tajnik. Fisher, advokat newyorške železnice, je moral preje obiskati Mellona, preden je postal guvernerski kandidat v republikanski stranki. Tako je moral storiti tudi Vare, preden je bilo njegovo ime tiskano na republikanski glasovnici. In Mellon se je do dobrega prepiral, čigave koristi bodeta zastopala Vare in Fisher, če bodeta izvoljena, preden se je pričel rabiti denar iz volilnega sklada za propagando Vare in Fisherja.

Pričela je preiskava, kdo je dal denar za volilno kampanjo. Prav hitro so dognali, da je vsota, ki jo je dala velika denarna mošnja za senatorske kandidate, naravnost ogromna. Izdanih je bilo \$1,900,000. Tu je včetih tudi tistih \$161,000, ki jih je izdal Pinchot za svojo kampanjo. Torej skoro dva milijona dolarjev je dala radodarno velika denarna mošnja, da pridejo na kandidatsko listo taki kandidati, na katere se lahko velika denarna mošnja zanesa, da bodo delali za njih interese.

Ti fakti niso tajni, ampak so javni. Dognal jih je senatni osek. In ljudstvo? Well, ljudstvo čita te fakte, se jezi nad korupcionisti in graftarji, govori o vsakovrstnih odpomočkih, ki bi odpravili graft in korupcijo iz javnega življenja, kadar pa napoči dan volilne borbe, pa ravno to ljudstvo gre zelo pohlevno na volišče in izvoli one, ki mu jih priporoča velika denarna mošnja.

Šolska in družinska zadeva

V mnogih ameriških mestih imamo takozvana družinska sodišča (domestic relations courts ali family courts). Ta posebna sodišča so razmeroma nova stvar. Manj kot eno generacijo nazaj so pravde valed ubega iz družinstva (desertion) in neoskrbovanja družine in problemi, ki so spojeni z razpoko in ločitvijo, kot na pr. varstvo otrok, spadali med vsakdanjo rutino policijskih sodišč. S prekršiteljem so obravnavali kot z običajnim obtožencem na javni obravnavi. Pred dvajsetimi leti so spoznali, da ni prav izpostaviti otroka, ki se je pregrešil, pohujševalnemu vplivu kriminalnega sodišča. Zato so se ustanovila posebna sodišča za mladino (juvenile courts). Tedaj so pravniki in čimfelji na socialnem polju začeli razumevati, da so mladi slečinci dostikrat le produkt razprtih družin. Pred nekoliimi leti je bila izvedena preiskava, ki je objemala 7598 oskrbovancev poboljševalnic (reformatoryjev) v raznih državah. Dognalo se je, da vsak kot polovica mladih jetnikov je prihajala iz razprtih domov. Enaka študija v l. 1916 je razodala, da približno 25% otrok, ki so se nahajali v sirotišnicah na račun javnega dobrodelstva, je prihajala iz družin, ki jih je eden izmed roditeljev zapustil, ali kjer sta roditelja bila narazen; ti otroci torej niso bili otroci v praviem smislu besede. Polagoma se je razvilo naziranje, da treba družino smatrati kot družbeno enoto, in spoznalo se je, da za takovane slečince in prestopke njenih članov se ne smejo uporabljati redna sodnijska postopanja, marveč da je za njo potrebno posebno postopanje. Valed tega so nastala družinska sodišča. Tako se dandanes družinske težkoče ne pretepujejo več na javnih obravnavah policijskih sodišč, marveč se rešujejo v zatihju teh družinskih sodišč. Dasi mnogo občin, celo izmed najbolj razvijenih držav, ni še uresničilo te metode za poravnavanje družinskih težkoč, vendar je res, da številne teh sodišč vedno raste.

Družinska sodišča v raznih mestih se razlikujejo med seboj, kar se tiče svoje pristojnosti in svojega postopanja. Način, kako deluje družinsko sodišče v Philadelphiji, je značilen za veliko število enakih sodišč v večjih mestih. Naslednji opis se torej tiče družinskega sodišča v Philadelphiji, ako posebej ne omenjamo kakoga drugega mesta.

Družinsko sodišče v Philadelphiji se bavi s pritožbami, ki se nanašajo na neoskrbovanje družine (non-support), ubeg iz družinstva (desertion), varstvo otrok (custody of children), nezakonske otroke (illegitimacy) in sorodnike, ki so za svoje vzdrževanje odvisni od drugih (dependent relations). Ko pritožitelj, navadno mati družine, vloži svojo pritožbo, se najprej ugotovi, da li se na sodišču še nahajajo kakšni spisi, iz katerih je razvidna prejšnja zgodovina družine. Ako je pritožitelj nov, dobi številko, po kateri pride na vrsto za izpraševanje. Neki izpraševatelj, ki ga sodišče nastavlja, nabere potem vsa dejstva, iz katerih je razvidna zgodovina družine. Pritožitelj se potem obvešča, da se bo njegov slučaj preiskoval in da se mu naznani uspeh te preiskave. Kjer je treba takojšnje pomoči, sodišče pozivlja na pomoč kako sunanjo socialno organizacijo. Pritožitelj se potem pisмено obvešti, naj se odzove na sodnji v roku petih dni. Ko se tudi moč odzove (v 90% slučajev ti prihajajo protovoljno), ga pošljejo k istemu izpraševalcu, ki aranjira skupno zaslišanje moža in žene. Delodajalec mora pisмено vprašati, koliko zasluži. Med tem neki sodni uradnik (field worker) preiskuje razmere, pod katerimi družina živi. Izpraševatelj dobi to poročilo za časa skupnega sestanka. Vse prizadevanje gre za tem, da se spor poravnava brez poiznanja in ogroženosti, ki ju povzroča vsako pravno obravnavanje. Kjer mislijo, da je potrebno preiskovati telesno in

duševno stan, stranke, izpraševalci in uradniki s privolitvijo strank. Zanimivo je, da je redkokdaj težko prikriti si to privolitvijo. Študija, izvedena po družinskem sodišču v Chicagu, je dognala, da kar 25% izmed vseh ljudi, ki so prišli pred ono sodišče, je trpelo na tej ali oni bolezni. Veliko število izmed njih je trpelo na skrajni nevzrasteniji (živčni bolezni) in na boleznih, nastalih valed zaposlenosti v gotovi stroki. To razlaga do neke mere površne pritožbe o "lenobnosti", "pijanosti" in "nestalnosti", ki se navajajo kot razlog družinskega prepira.

Dostikrat se doseže poravnava, valed katere se moč obvezuje plačevati določeno vsoto za vzdrževanje in sodišče avtomatično izda primerno povelje, ne da bi bilo treba, da se stranka prikaže pred sodnika. Ako pa se pritožnec ne odzove ali se ne more dočeti sprava ali poravnava med zakonikima, se preveda pridržuje za sodno obravnavo.

Zaporno povelje (warrant) se izda le tedaj, kadar je upravičen sum, da bo obtožnec pobegnul ali kadar se ne odzove na poziv sodišča. Sodnik, ki ima pred seboj vas dejanski stan izda svojo razsodbo. Povelje sodišča pa se lahko vsak čas spremeni na prošnjo ene ali druge stranke. Ako se to zdi upravičeno, sodni preiskovalni uradnik (probation officer) dobi nalogo, da preišče družinske razmere. Kdor zaostaja s mesečnim plačilom, se pozivlja pred sodišče, ne da bi sodišče čakalo na pritožbo žene. V sinčaju, da obtožnec ne plača, mu sodišče naloži zapor. Tekom časa ko je moč zaprt, družina deliva po 65 centov na dan in o krajnega sklada. Družinska sodišča in mladinska sodišča vedno vzajemno sodelujejo. — FLIS.

JAVNA GOVORNICA

Glasovi članov S. N. P. J. in sinčajev "Prosveta".

Odgovor bivšemu predsedniku društva M. 142.

Collinswood, Ohio. — "Z vrčem se vodo zajema tako dolgo, dokler se ne razbije. . ." je napisal uredniškemu članku A. S. št. 108, katerega pa je podpisal John Markel. Resničen je ta prepovor. Ravno Markel je zajemal toliko časa pri S. N. P. J., da se mu je v resnici vrč razbil. Ko piše, da je bil predsednik društva Mir št. 142 S. N. P. J. in je sedaj predsednik nadzornega odbora pri sv. Jožefu št. 169 K. S. K. J., jasno pokazuje, kak namen ga je okorajati, da je prišel na dan z lažmi, obrekovanjem in podkanjem. Ker ga nihče ne hvali za njegovo "zaslugi", si staja v dolžnost, da se razglasi v javnosti. Njegov namen je čisto drugačen kakor si ga predstavljajo nekateri čitatelji. Namen Markela je, oblatiti članstvo in S. N. P. J.

Namenoma in prav nesramno zavija resnico v neunijskem listu proti rdečkarjem na Lawn-dale. Bil sem vedno največji nasprotnik neresnice, kar je Markelu dobro znano, zato pa me vse do dolžnost kot člana, da povem javnosti resnico glede Markelovega zavijanja.

S. N. P. J. ni versko prepričanje, še manj pa glavni odbor. Odborniki S. N. P. J. so storili svojo dolžnost. Ako bi jo bili pred tremi leti, kot piše Markel, da je bil član, bi bila S. N. P. J. na boljšem glede članstva in ugleda.

Markela bom pokazal v javnosti, kakoršen je, delavstvo namo naj pa razsodi. Kopal je jamo za S. N. P. J. z zavijanjem in obrekovanjem, a tista jama je bila zanj samega. Naj torej sam sebi pripiše posledice. Cerneta zagovarja iz masčevanja do člankarja v Prosveti in do S. N. P. J. Sovražstvo je gojil in ga očitno kazal proti S. N. P. J. in proti njenemu glasilu še kot član in predsednik imenovanega društva. Pri društvu je bil absolutni diktator, kar bo delal tudi pri društvu K. S. K. J., ako mu članstvo v pravem času ne stopi na prste. Dokazal mu bom, da je laž vse, kar je pisal v A. S.

Zalostno je od človeka, ki se šteje nekaj več in je celo dvakratni predsednik, ki bi moral dati vzgled članstvu, pa ga na-

vaja z zavijanjem. Kot bivši predsednik društva S. N. P. J. bi prav lahko vedel, da laže, kajti še ob pristopu v Jednoto je silal, da je bila S. N. P. J. ustanovljena na svobodomiselnih podlagi in radi podpore, torej ni postala takšna sedaj, oziroma na zadnji konvenciji. Imel je tudi akosi tri leta pravila, v katerih je načelna izjava. S tem prizna, da je vedoma zavijal ali pa da se kot predsednik ni posnal pravil organizacije, h kateri je pripadal. Vedeti je moral tudi, da društvo ni nikdar zanikalo, da jednota ni na svobodomiselnih podlagi, akoravno je hotel Markel to idejo društvu vsiliti.

Gotovo je, da so svobodomiselnina načela rodila S. N. P. J., ker so bili ustanovitelji resnično napredni možje. Ako bi bili pa vsi člani Markeli, bi načela ne rodila ničesar, tako kakor on ni.

Dokazov imamo dovolj, da S. N. P. J. in njeni glavni odborniki niso še nikoli kratili pravice posameznim članom radi verskega prepričanja, ako so se ravnali po načelni izjavi. Nasprotno pa lahko dokažem, da je bil Markel eden tistih predsednikov društev v S. N. P. J., kateri je kratil pravice posameznikom radi verskega prepričanja. Poslušaj se je diktatorstva in zabilil kandidirati brata, ki je bil še deset let član S. N. P. J., iz razloga, ker se ni strinjal s cerkvenim bujaštvom, in tako so mu bile kratene pravice za jamčena v pravilih. Ravno Markel pa si drzne pisati o kratenju pravic, katere je kratil on sam. Nezaslišna grdo je njegovo podtikavanje rdečkarjem na Lawn-dale. Tako delo so zmoini opravljati samo klerikalni fanatiki, da diskreditirajo svoje nasprotnike.

Kar piše Markel o združitvi Slovenske delavske podporne zveze in sv. Barbare, mi ni znano, dokažem pa lahko, da je bilo z njim že tam veliko, sitnosti, ker se je že tam hotel polastiti nadvlade.

Markel oporeka člankarju v Prosveti, ki piše, da so bili odbori na konvenciji pošteno izvoljeni in razglasi laži Cerneta. Prepričan sem, da je člankar v Prosveti pisal resnico in prav nič ne dvomim glede pravične izvolitve. Vem pa za gotovo, če bi bil delegat Markel, da bi ne bilo toliko pravičnosti. Ze štirinajst dni pred konvencijo so namreč kovali načrte. Kje so jih kovali, Markel prav dobro ve in ako želi, mu prihodnjič pojasnim.

Ko Markel v daljšem pisanju naglašja, da ga je članstvo pri društvu izvolilo, moram povedati, da je Markela izvolilo župnišče, kar je razvidno iz pisanja. Vsak član našega društva naj bi vedel, kako je društvo uspevalo pod Markelom. Sledilo so obtožbe in porote, katere pa so vedno romale v koš. Preaneto lepo vedstvo, ako se uradniki na sejah obkledajo z lažnjivci!

Piša, koliko je storil v korist društva in jednote. Ne vem, ali misli, da je delal dobro za jednoto, ko je proti nji ščuval ob vsaki priliki in še celo na seji govoril proti S. N. P. J. in proti njenemu glasilu ter odbornikom. Zlati glasilu mu je bilo kot trn v peti, kar je pokazal kot avtor resolucije, ki je bila odposlana še ko se je tiakarna S. N. P. J. gradila. Pravi: Posebni znak zaupanja mi je članstvo iskazalo s tem, da me je izvolilo na društveni seji v juliju 1925 soglasno za delegata za konvencijo S. N. P. J. Kot tak sem bil v imeniku delegatov. — Laž je to, kajti Markel je dobil trinajst glasov, drugi delegat pa trideset. Drugič pa volitve tudi niso bile pravilne po njegovim vodstvom, kakor niso bile za predsednika, kateremu je zabilil kandidirati v urad in s tem sebe obdržal na krenilu. Ko je v A. S. namigaval radi izvolitve odborov na konvenciji, je gotovo imel v mislih sebe, ker je sam tako ravnal. Sploh bi ne bil smel biti voljen, kajti bil je pod obtožbo radi več prestopkov in ker je bil proti načelni izjavi, kar je pokazal še sedaj in pripozna v A. S.

Bivši predsednik št. 142 zavajajoče očita tudi glede obvestila, ki ga je dobil dne 11. septembra, torej tik pred konvencijo skozi glasilu S. N. P. J., da nima vstopa kot delegat. Za člane S. N. P. J. je glasilu. To je uradno naznanilo, ki je za vse enako.

ZARKOMET

Zalostna nam majka!

Razume se, da je generalni štrajh hud udarec za vsa dežela; tudi delavci so udarjeni, ker izgube mezdo. V tem oziru je škodljiv vsak štrajh. Vendar pa so momenti, ko je generalna stavka upravičena kot zadnje defenzivno sredstvo delavcev ne glede na zle posledice. Delavci se ne ozirajo na svoje izgube, temveč sunejo, če so izzvani na sune.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je proti vsaki generalni stavki v vsakem slučaju. Tako je dejal te dni v Denverju, ko je govoril na neki buržoazni slavnosti. Rekel je, da federacija ne bo nikdar eksperimentirala z generalno stavko, dokler bo on imel kaj vpliva, ker taka stavka bi kršila medzine pogodbe.

"Ameriška delavska federacija smatra kontrakt med delavci in delodajalci kot svecano obligacijo, katere se je treba veroko držati in jo častno izpolniti", je rekel Green.

Fine! Kaj pa delodajalci? Ali se tudi oni "verako" drže "svecane obligacije" in jo "častno izpolnjujejo"? Zadnje dni je rudarska unija v West Virginiji zahtevala sodnijsko prepoved proti petim kompanijam, ki so enostavno pretrgale "svecano obligacijo" in znižale rudarjem mezdo. Sodnik pa ni dal prepovedi, češ, da je kontrakt (Jacksonvillska pogodba) "unenforeble".

Ameriški delavci bodo še večkrat generalno tepeni, predno bodo sreli za generalno stavko.

"Party" se seli dalje.

Cenjeni Zarkomet! Pred par tedni sem čital, da je bila tukaj v East Moline na 19. cesti neka "party", ki se je dobro sekala več let. Prišla pa je smola in užaljena "party" se je preselila v Silvia. Sletve pa še ni končana. Good-bye, party! Na avicenje, Jugoslaviji! — Član S. N. P. J., East Moline, Ill.

Kapitalistični angeli!

Javnost je že dni izvedela, da imajo kandidati kapitalističnih strank svoje posebne "anđelje"

Najmanj pa bi S. N. P. J. kakim domišljavcem posebej servirala z naznanili.

Piša, da so ga obsodili brez vsakega zaslišanja, kar pa ni resnično. Pismo mu je bilo poslano za zagovor na pravi naslov, katero pa je bilo vrnjeno. Zato dobro vem, ker sem bil naprošen, naj pošljem natančen naslov. Naslov je bil pravilen, zato kaj je bilo pismo vrnjeno, pa ne vem. Ko pravi, da je bil obsodjen brez zagovora, se laže. Vem tudi, da on ni dopustil, da bi se kdo drugi zagovarjal pod njegovim predsedništvom, a da javnost in članstvo S. N. P. J. še bolj prepričan, bom napisal še par odstavkov.

Markel pravi, da ni bil zaslišan, ker je katoličan. Ali je Markel zabilil kandidirati članu zato, ker je socialist, ali zato, da obdrži rezerviran prostor zase, da diktira naprednemu elementu na ljubo cerkve? S. N. P. J. je napredna in si ne pusti diktirati iz župnišč. Tudi tega ne dopusti, da bi društveni predsednik Markel gonil članstvo a seje društva v cerkev. Članstvu je jednota prva, potem šele drugo.

Najbolj grda laž pa je trditve Markela, da je bila obtožnica poslana na glavni urad. Obtožnica je bila formalna in vložena po pravilih S. N. P. J. na prvo instanco pri društvu. Predsedoval je Markel sam. Hotel je obtožnico prečitati sam, ker pa ni znal čitati, — bila je proti njemu — jo je izročil drugemu. Ali mogoče ni res, da se je vršila društvena porota, pri kateri se je Markel zagovarjal, da ni poznal pravil in se je tako izmuznil? Ker nisem bil zadovoljen z zaključkom porote na prvi instanci in upravičen po pravilih, sem se pritožil na drugo instanco, na glavni porotni odbor, ne pa na glavni odbor. Ne vem, kako da se Markel upa pisati neresnico, ko je vendar to uradni zapisnik. Dana mu je bila pri-

varuše", ki jih vodijo po dobri poti, da ne zaladjo in popada v politične prepade. Ti "anđeli" so predsedniki industrijskih korporacij, železniških družid. Glavno opravilo "varuvinja" je, da "anđeli" podpiše čez veliko vsoto in ga izroči kandidatu.

Ker pa val kandidatje ne morejo biti izvoljeni, niso vsi "anđeli" dobri. Najboljši so oni, imajo največjo mošnjo. Ti navadi pripeljejo kandidata senat, guvernersko palačo ali Belo hišo.

Ameriški paradiz poseka druge.

Kaj je vzrok?

Dragi Zarkomet! Posve sem v Pueblo in pogledaj, kaj je "ta napredništvo", da jih ni v družno prodajalno. Prej je bilo tako navdušenje, zdaj pa ni nikogar blizu. Mogoče je vzrok, ker niso prišli h koritu. — P. vliha, Pueblo, Colo.

Trunk ni kandidat za nebesa

G. Trunk zelo rad piše o nebesih, kjer je "kraj miru in ljubezni", ampak če sta mir in ljubezen glavni kvalifikaciji pridobitve nebes, se jih on brni z vsami štirimi, ker ne pozna miru in ne ljubezni.

Medtem, ko je Trunk filozofiral o nebesih in citiral Krista (ali je Krist govoril latinsko? mu je nehotno ušla ena resničnost) "Utopije si delajo ljudje sami. Kajpada! Kdo drugi kot ljud so naredili utopijo nebes?"

V Sheboyganu ni solca.

Valed mrzlih severnih vetrov in neprestanega deževja imamo v našem divnem Sheboyganu pravcato zimno v tej lepi poletni dobi. Skrajni čas je že, da nas Bog usmili in nam pošlje malo toplega solca. Naš fatho Cerni niso še do danes poslali Bogu niti najmanjšega prsta, niti nočejo uprizoriti prošnje vernikov za gorkejšo do katerih smo v Sheboyganu tak silno potrebni. Nočejo pa med da zato ukreniti ničesar za mlejše vreme, ker njih ne zelniti tedaj, kadar so najbolj mokri! — Sheboyganska gofia.

K. T. R.

tika do zaslišanja, toda v svo domišljiji je mislil, da bo on dital glavnemu odboru kakšno društvo. Če bi imel količjak razuma, bi bil sam odstopil, ko članstvo zahtevalo. Ker pa tega storil, je čakal, da je bil ostavljen. In to si šteje v čast!

Proti koncu pravi: Kako bod prišli (klerikalni delegat nam reč) na konvencijo, če jim p tri dni pred konvencijo vzame oblast? "Ali to je samo en laž in takih je več." Komu je bilo pri društvu zabranjeno priti na povrje. To je zapisal prav sam zase. Zato pa se ne potrika na svoja prsa, da je tak počenjal samo on.

Piša tudi, da Prosveta piše proti volji večine članstva. Zopet laž. Gotovo pa je, ako bi bili vsi društveni predsedniki S. N. P. J. taki in bi hujšali člana na sejah proti lastnem glasilu, da bi škodovalo. Tak zagrizenec bi moral jednota prej pomešti ven. Seveda morajo stari člani plačati Prosveto ali Markel dobi kot neunijski delavec zastoj neunijski list, katerega piše strahovite laži. V svoji zapisnik je Markel brkno tudi zapisal, da so se ravno njegovi hiši pred konvencijo S. N. P. J. vršile velike debata afiksianju. — Joseph Presterl.

Tragedija slovenske rodbine

Franciji. V slovenski narodni Bruy v Franciji se je dne 15. marca odigrala grozna rodbinska tragedija. Rudar Feliks Kirn, rodom iz Trbovlje, je v 40. letni zmedenosti ustrelil svojo ženo Marijo in nato še samega sebe. Oba sta bila mrtva. Zaprta štiri nedoraste otroke. Nekoliko časa so na Kirnu opazovali znake zmedenosti. Zato igra je v tamkajšnji slovenski koloniji vzbudila globoko žalost in sočustvanje za neuprsko rodbino.

NAROČITE SI KNJIGO "Ameriški Slovenci"

Suhasti car pokloni pred prelaskovalni odsek

Wheeler bo moral pojasniti svoja namigavanja, da so mokrski dajali denar za Vara.

Washington, D. C. — Posebni senatni odsek, ki preiskuje zadnje republikanske primarne volitve v Pennsylvaniji in vire, iz katerih so prišli milijoni dolarjev za kampanjske sklade, je v sredo sklenil poklicati pred se, ter zaslišati Wayne B. Wheelerja, generalnega avetovca zloglasne Antislunake lige.

Senator James Reed, predsednik odseka, je v sredo zvečer tik pred zaključitvijo seje odredil, da se izda sodnijski poziv za Wheelerja. Senator Reed je omenil, da želi preiskovalni odsek izprašati suhastega carja glede njegovih trditve, da so likerski interesi in mokrski sploh prispevali velike vsote v kampanjski sklad kongresnika Vara, ki je kandidiral za nominacijo za zveznega senatorja ter pri primarnih volitvah tudi prodrl. Vare je za lahka vina in pivo.

Doslej zaslišane priče, potom katerih je bilo ugotovljeno, da je kampanja za republikanske kandidate poirala skoraj dva milijona dolarjev — od katere vsote je največ prispeval Mellon, v namenu, da obdrži kontrolo nad republikansko organizacijo v Pennsylvaniji — so enoglasno zaničale, da bi mokrski z večjimi vsotami denarja pomagali mokrskemu kandidatu do zmage. Zlobudrvi Wheeler, ki bi rad osušil celo Ameriko, bo imel sedaj priliko, da pred senatnim odsekom dokaže svoje trditve. Če jih ne bo dokazal, bo jasno, da jih je izvil iz trte, kar bo lep dokaz, kakšnega oročja se poslužujejo suhasti — praznega obrekovanja in metanja blata.

Governor naprošen, da pomilosti pikestinje.

Chicago. — Organizirano delavstvo v Chicagu je poslalo prošnjo gubernorju Smallu, naj pomilosti 24 žena in deklet, delavki, ki so v zaporu od 10 do 70 dni radi tega, ker so s piketiranjem kršile sodnijsko prepoved za časa krojaške stavke v prejšnjem letu.

KOLIKO VESTE?

Znanstvena vprašanja in odgovori. (Izrečite in ahanite, morda vam kdaj prav pride.)

1. Kako so nastali zlahtni kamni v zemlji?
 2. Odkod izvira pok pri streli?
 3. Kaj je "nosilni val" pri radiu?
- Skušajte si sami rešiti gornja vprašanja, predno citate sledeče odgovore:
1. Zlahtni kamni niso nič drugega kot kristalizirane rudnine, ki so nastale v skalnih skladih s počasnim kristaliziranjem pravih rud. Z drugimi besedami rečeno: Zlahtni kamni so rudninski "nestvori".
 2. Kadar je smodnik v puški ali naboji užgan, se v trenutku izpremeni v plin. Plin pa potrebuje več prostora kot smodnik, zato požene krog iz cevi, ker mu je na potu. Kadar krogla zapusti cev, sledi plin s silno nagljo in izzove glasovni val, ki ga slišimo kot pok.
 3. Oddajna radiopostaja ne razpošilja le valov, ki nalikujejo glasovom, katere hoče oddati. Glavna stvar, ki zapusti oddajno postajo, je takozvani val enakomernega tresljaja, ki je določen za vsako postajo posebej. Ta temeljni val se imenuje tudi "nosilni val", kajti pesem, godba ali karkoli je oddano, potuje na tem valu.

Nad tisoč prošenj za ločitev zakona. V Sremskih Karlovcih se je sestalo pravoslavno veliko duhovno sodišče na redno zasedanje. Zasedanje bo trajalo več tednov, ker mora končno veljavno rešiti nad tisoč prošenj za ločitev zakona.

Agitirajte za "Prosveto"!

Trinajst let ječe za tri posilneže

Obtoženci so skušali zvrniti krivdo na dijakinjo, ki so jo spolno zlorabili.

Sycamore, Ill., 16. jun. — Leonard Rich, Stanley Hurt in Emerson Wilson so si 11. aprila t. l. zvečer privoščili malo preveč svobode, ki jo bodo plačali vsak s trinajstim leti svoje svobode. Za dve uri 'svobode' tistega večera bodo namreč ti trije sedeli za železnimi mrežami vsak po 13 let. Rich, ki je star 20 let, Hurt, 20, in Wilson, 21, so namreč 11. aprila zvečer spolno zlorabili svojo sošolko na ilinojskem učiteljsku v De Kalbu, Dorothy Westervelt. Sodbo je izrekel danes zvečer sodnik William J. Fulton. Obtoženci so priznali svojo krivdo.

Sodnik Fulton je izjavil v uvodu svojega izreka, da je ta zaveda njegova najtežja dolžnost, kar jih je kedaj imel v rokah tekom svojega dolgoletnega službovanja na sodni klopi. Mlade študente je obsodil na državno pobotjevalnico v Pontiacu, kjer bodo zaprti vsak do svojega petindvajsetega leta starosti, nakar bodo premeščeni v Joliet, da tam presidijo še ostanek svoje kazni.

Sodnik je govoril kakih dvajset minut, predno je izrekel besedi 'trinajst let'. Obtoženci so sedeli na zatožni klopi povešenih glav, z rokami krčevito stisnjenimi, očmi uprtimi v tla. In ko sta padli usodni besedi, je Hurt glasno zajokal, Rich je začel poizirati, kakor da se davi, Wilson pa se je bolesto zarezal. Obsojenci so nato razburjeni segli si v roke, nakar so stopili k klopi, kjer so sedeli trije moški, od dela pod milim nebo zagorelih obrazov, krčevito stisnjenih ustnic. Priročnik so se poslovlili od svojih očetov, nato pa povešenih glav odšli s šerifom, ki jih je čez noč zaprl v okrajni zapor, jutri pa jih odpelje v Pontiac.

Sodnik Fulton je pojasnil, zakaj ni izrekel maksimalne kazni, ki je v tem slučaju dosmrtna ječa. Rekel je, da je upošteval dejstvo, da so bili vsi trije obtoženci do tistega dne čisti v moralnem oziru, dalje da je deklet šlo prostovoljno z njimi ter je dopuščalo razne svobodščine.

Dijakinja Dorothy Westervelt je bila tekom cele današnje obravnave navzoča. Zraven nje so sedeli njeni starši in njen brat Howard, ki je dvakrat skušal skočiti preko ograje ter napesti obtožence, ko so ti na pričevalni klopi izpovedali, da so v avtomobilu imeli intimne odnose z dekletom ter so povdarjali, da niso rabili nobene sile, temveč da je ona bila 'prostovoljna žrtev', to je, da se ni branila njih spolnih objemov.

Po izreku sodbe je njen brat Howard ogorčeno izjavil, da ni zadovoljen in da je upal, da bo dečo obsojeni na dosmrtno ječo. Dorothy ni hotela podati nobene izjave. Govori pa se, da bo v kratkem vložila proti vsakemu obsojencu posebej tožbo za odškodnino.

Vsi trije obtoženci so na pričevalni klopi izpovedali, da se Dorothy dejansko ni branila, če tudi je z besedami — radi lepšega, so rekli — protestirala. Ko so avtomobil, s katerim so se vozili precej časa in v katerem je ona sedela v naročju enega izmed treh dijakov ter se z njim ljubimkala, ustavili na nekem samotnem kraju ter pripravljali bližino, je ona stala zraven, in ko jo je Rich kot prvi položil na pripravljeno ležišče, se ni nič branila.

Obtožnica govori seveda drugače. V obtožnici je rečeno, da se je ona borila z vsemi štirimi za svoje devitvo in da so jo obtoženi trije dijaki tolkli v obraz ter ji glavo ovili z veliko sukno, da zadušijo njene klice na pomoč.

Zaradi 16 dolarjev 20 let ječe. Sodni stol v Osljeku je obsodil muslimana Adima Pezica na 20 let teške ječe, ker je dne 16. februarja umoril Ljubico Vasilčev ter ji vzel 16 dolarjev, misleč, da daje pri njej večjo svojo dolarjev.

Vesti iz Jugoslavije

KATASTROFALNI POŽAR V PRIGORICI PRI RIBNICI.

Prebivalstvo vasi Prigorice v občini Dolenji vasi, približno 4 km od Ribnice v smeri proti Kočevju, je zbudil v noči 31. maja ravno ob 1. ponoči, nenadoma močan plat zvona. Ljudje so preplašeni planili v temni noči skoro napol goli iz hiš. Zunanje je divjala silna nevihta in nebo je med tem že čez noč krvavoredeče daleč naokrog. Ogromni ognjeni stebri so švigali kvišku, iskre so frčale na vse strani, pri našoj strah in grozo. Ljudje so se kar v hipu znašli sredi velikansega ognjenega morja, čigar žareči valovi so butali od hiše do hiše in izpreminjali v prah in pepel vse, kar je v dolgih letih zgradila in pridela marljiva, žuljeva kmečka roka.

Prizori, ki so se odigrali sredi temne in viharne noči, so bili strašno pretresujoči. Med grmenjem in bobnenjem so se mešali obupni klici in viki matar in otrok, mukanje, rezgatanje in tulenje živine, plat zvona od vseh strani, temno noč pa so razsvetljevali bliski, ki so švigali po nebu in velikanški ognjeni kubi, sredi katerih so praskotali goreči tramovi razpadajočih kmečkih hiš.

Kakor da bi prišel sodni dan nad to prijazno vasico. Zmečnjava je bila strašna. Družinski očetje so, ne meneč se za lastno nevarnost, reševali žene in otroke in jih spravili na varno, odprli svoje hleve in spustili plaho živino, nato pa hiteli na delo, da rešijo, kar se sploh še da rešiti. Vsa vas je bila na nogah in tudi iz sosednih krajev so drveli ljudje na pomoč. Zalibog je bil ves človeški trud in napor zaman. Besnih elementov ni bilo mogoče ustaviti. Rušili so pred seboj vse, kar jim je bilo na potu, in niso prizanesli nikomur.

Ogenj je nastal ob 1. ponoči v majhnem skednju posestnika J. Mrharja. Kako, ne ve še nihče. Opazila ga je najprej sredi noči neka deklica, ki je o nesreči takoj obvestila lastnike in sosedo. Med tem je že prišlo bit plat zvona. Zalibog pa je zavzel plamen, ki je našel dovolj hrane, v nekaj trenutkih že ogromne dimenzije.

Zmečnjava je bila velika, stiska še večja. Obup ljudstva je povečala še velika nevihta, ki je divjala nad okolico. Vihar je podil iskre daleč naokrog. Tako je bilo jasno, da ni rešitve. Že je pričelo goreti tudi pri posestniku Nacetu Mrharju. Plamen je objel tamkajšnji svinjak in kegličnice. Toda temu posestniku je bila sreča mila. Vester je pričel namreč nenadoma pihati v nasprotni smeri proti reči vasi in tako se je gasilec posrečilo, da so N. Mrharju rešili njegovo imovino. Tem žalostnejši pa je bil pogled proti sredi vasi. V desetih minutah je bilo tamkaj vse v plamenu. Prizor je bil nadvse žalosten, a še bolj grozen. Silna burja je zanašala iskre tudi na sosednje vasi, kjer so morali biti ljudje vso noč na strehah na straži, da preprečijo nesrečo tudi na lastnih krovih. Sredi Prigorice same pa je bilo kakor v peklu. Vročina je bila tako znosna, da se gorečim domovom sploh ni bilo mogoče približati in so morali lastniki s tugo v srcu opazovati, kako jim pred očmi razpadajo njihova domovja. Ognjeni sviti so se videli po več ur daleč. Druga za drugo so se rušile hiše. Posebno v gospodarskih poslopih je našel požar vedno novo netivo, na tisoče in tisoče isker pa je zahtevalo vedno nove trtve. Gasilci iz Dolenje vasi, Prigorice, Rakitnice, Ribnice z dvema brizgalkama, gasilci iz Sušja, Jurjevice in Gorice vasi so sredi besnečih elementov skušali z nadloveskim naporom požar vsaj zajeziti. Zalibog, se jim to ni posrečilo. Tu di vas Otavice, oddaljena nad 1 km od Prigorice, je bila v silni nevarnosti.

Strahoviti požar je razasjal vso noč. Šele jutraj se ga je posrečilo lokalizirati in preprečiti nevarnost, da se ni razširil tudi na bližnje kraje. Gasilci in ljudstvo pa je bilo še prihodnji dan na delu. Pogled na pogorišče je strašen. Pogorelo je skupno 27 stanovanjskih in gospodarskih poslopij z vsem pohištvom, orodjem, poljskimi pridarki itd. Ljudje so dobesedno rešili le golo življenje, večino ma le za silo oblečeni. Postali so čez noč popolni berači, izročeni na milost in nemilost usmiljenim srcem. Izgubili so prav vse, tako da nimajo niti grizljaja za svoje otroke.

Pogorelec so vzeli pod svojo streho sosedje, kjer so za silo razmeščeni. Najhujše je zadela nesreča lesnega trgovca Karla Hribarja, ki sta mu zgoreli dve hiši, vsa gospodarska poslopja, vsi vozovi in pridarki. Pogoreli so dalje posestniki: Hren, Henigman, Grajner, Bojc, Nanan in še več drugih. Beda je nepopisna in pomoč nujna.

Škode trenutno še ni mogoče popolnoma preceniti. Znaša pa nedvomno še sedaj nad dva milijona in pol dinarjev, kriva pa je le z neznatno zavarovalnico. Vsi posestniki skupaj niso bili zavarovani niti za desetino povzročene škode.

Grozen umor v Slovenskih goricah. V St. Jurju v Slovenskih goricah je bil izvršen nedavno grozen dvojni umor. Kajzarja Jos. Kosa, ki je za mariborsko tvrdo Bernhardt nakupoval mleko, že par dni ni bilo na izprehled. Zato je šel sosed Eder v njegovo stanovanje pogledat. Nudil se mu je strašen prizor: oba zakonca, ki sta se nedavno poročila, so našli strahovito razmesarjena na postelji. Glava žene je bila popolnoma razsekana. Tudi moški je imel s sekiro presekan glavo in več težkih ran na trupu. Domneva se, da je umor bil izvršen iz razsodovanja. Uvedeno je intenzivno isledovanje morilca.

Bomba ubila dva otročka. V Kličevu št. orožnika Nikodem Trajković in Vapce. Jovanoviča našla na polju staro granato. Vred neprevidne manipulacije je bomba eksplodirala. Oborožnika sta bila grozno razmesarjena in sta obležala takoj mrtva.

Strelna ubila mater in sina. Dne 28. maja se je zgodila v I. rengi, občina Trebelno na Dolenjskem, katastrofalna nesreča. Posestnik Anton Debevc je šel s svojim sinom po opravkih v Klevevi. Njegova žena se je mudila istočasno s ostalimi otroci v vinogradi. Pri povratku iz vinograde je strela udarila v Debevčev ženo, ki je bila v flagelošlovenem stanju ter v njenega sinčka, ki je korakal poleg nje. Oba sta obležala na mestu mrtva. Debevc, ki je na tako tragičen način izgubil ženo in otroka, je izvedel za strahovito katastrofo šele, ko so je vrnil domov. Strašna nesreča je napravila na vse prebivalstvo velik utis.

Iz Trizbe na Dolenjskem poročajo, da je dne 28. maja posestnik Dominik Jerman zaklal Flajsovega hlapca iz Dola pri Trizcu.

IZ PRIMORJA

Ataka na zasebni pouk slovenščine. Italija je odpravila slovenščino iz vseh ljudskih šol v Julijski Krajini. To pa ji ne zadostuje. Njene oblasti nastopajo sedaj tudi a prepovedjo zasebnega pouka v materinščini. Šolski okrajnik je izdal strog ukaz, naj se natančno nadzoruje vsak priven pouk. Didaktični ravnatelji v postojnem okraju so razglasili sledečo zaupno okrožnico vsem podrejenim šolam: Ker se je v zadnjem času ugotovilo v nekem okraju obstoj dveh tajnih šol, naznanjam vam v Vaše ravnanje, da pazite, da v nobenem kraju, ki spada pod didaktično vodstvo, ne nastane nobena tajna šola, ki se največkrat skriva pod krinko zasebne šole, in ki skuša z vsami sredstvi in na vse načine onemogočiti odredbe, ki odpravljajo slovenski jezik iz njih razredov šol v novih pokrajinah. To pa ne zadostuje. Ker je tajna šola kršitev zakonskih odredb, ne sme iti mimo brez razsodbe sodne oblasti, in vsak učitelj, ki izve o obstoju take šole, mi mora to pravočasno naznati.

V zgoraj označeno svrhu je tudi tednik "Novice" objavil še več števil neke priloge z abecednikom in čitanko pod naslovom "Za našo dečo" in jih daroval svojim čitateljem v novih pokrajinah. Omenjena priloga ne sme prestopiti praga nobene šole, z nobenim sredstvom in v nobeno svrhu. Glede tega smatram za odgovorne gg. učitelje in proti kršiteljem bom postopal zakonitim potom.

Drugi tak, a še poraznejši dokument je govor, ki ga je imel kapitan Nino Host-Venturi na velikem fašistovskem zborovanju 30. maja v Pulli. Kar pa daje tem izvajanjem posebno pomembnost, je dejstvo, da ni govoril kdor si bodi "neodgovornih", kajti kapitan Host-Venturi je pokrajinski komisar. V odstavku svojega govora, posvečenem učiteljem in duhovnikom, je izjavil govornik glasom poročila v "Popolo di Trieste": "Podlaga naše kulture in naše morali je v šoli, v učiteljih. Učitelj mora biti fašist, ker le kot tak more vrstiti narodno delo, svetniško patrijotično in obrambno delo na tem obmejnem ozemlju. Tečaj fašizma so trije: Bog, domovina in rodbina. Fašizem je torej religioznen, braniteljski vere, kajti cerkev ima v Italiji vrhu vsega posebno veliko funkcijo, zgodovinsko-italijansko. Iz tega razloga so izvestni duhovniki, ki trdijo, da je prav, če se funkcije vršijo v slovenskem jeziku. Mi pa naglašamo, da v Italiji se morajo italijanski Apostoli cerkve v teh krajih mora biti torej italijanske narodnosti kajti kakor smo znani pobijati in razorožiti stranko popolarov, tudi ne moremo dovoliti, da bi se pod talarjem uganjala kriva politika. — Poročilo naglašajo, da je "te jasne nedvoumne besede kap. Venturija podkrepil buren aplavz."

Gdč. Berbučeva, hčerka pok. prof. Ivana Berbuča je podučevala — kakor se podučuje sicer angleščina, francosčina, kitajščina itd. — na željo staršev nekaterih slovenskih otrok v slovenski, ker nimajo več v šoli prilike, da bi se naučili tega jezika. Poučujejo se v Gorici še nadalje razni evropski jeziki, samo slovenščino je šolska oblast prepovedala gdč. Berbučevi podučevati. Šolski nadzornik Rubbia vprašan v tem oziru, kje nehajo navadne instrukcije in kje začne šola, je dal sledečo lastno definicijo: kjer se poučujejo več kot trije otroci, je že zasebna šola in se mora prositi za to dovoljenje.

V Italiji bodo morali starši, ki imajo več nego tri otroke, prositi se za posebno dovoljenje, ako bodo hoteli sami poučevati svoje otroke doma med štirimi stenami.

Koruzna, veliki ameriški pridelek

Izvirna domovina koruze je brškohe Amerike, in se je tod razširila iz južnih vročih pokrajin Amerike. Ameriški Indijanci so jo poznali in obdelavali še pred Kolumbovim odkritjem. Sicer je res, da neka prastara kitajska knjiga omenja neko vrsto koruze in da so se v kletih razvalin nekaterih hiš starih Aten našla zrna žita, ki so baje koruzna. Mogoče je torej, da koruza prihaja tudi iz daljnega vzhoda. Na vsak način je dejstvo, da stoletja pred odkritjem Amerike je koruza bila popolnoma neznanca po Evropi. Kolumb sam je prvi prinesel zrna koruze v novi svet in kasneje se je koruza bliskoma vdomačila širom Evrope. Nekateri pa so tam mislili, da to novo žito prihaja iz Turškega, zato so mu nadeli ime "turško žito" ali "turška pšenica" in tako ime je ostalo v mnogih jezikih — pri nas "turčica". Nekateri jeziki so sprejeli tudi turško ime "kukuruz", kar je morda isto kot angleški "corn", in iz tega je nastala slovenska "koruza". Izvirno indijansko ime koruze je bilo mahiz, kakor so koruzo nazivali na otoku Haiti; od tod prihaja angleško ime "maize", nemško "Mais" itd. Poleg besede "maize" je v angleščini nazivajo tudi "Indian corn"; v Ameriki pa koruzo zovemo enostavno "corn" (dasi se na Angliškem ta beseda rabijo za vsako vrsto žita.)

Ko so prvi angleški kolonisti prišli v Massachusetts in Virginijo, so našli Indijance, kako so sadili koruzo in pripravljali razne vrste jedi iz iste. Indijanci so naučili koloniste, kako jo treba saditi, obdelovati in vporabljati. Lopata in motika sta bila edino orodje, ki se je rabilo pri obdelavanju koruze, kmalu pa so uvedli angleški plug. Koruza je bila najvažnejši pridelek prvotnih kolonistov, kajti bilo je polno aklimatizirane semena na razpolago, koruza je zalagala z živimi ljudi in živino in bila je najizdatnejša letina za novo izorano njivo.

Tako je po revolucijsni vojni se je produkcija koruze začela razširjati proti zapadu. Obdelavanje koruze se je hitro razvilo po naselitvi prejeje, slasti ko je začelo prinašati veliko število inozemskih priseljencev in ojačati vrste domačih naseljenecv zapada. Jekleni plugi, prvi izgotovljeni okoli l. 1837, so kmalu prišli v rabo in so olajšali oranje zapadnih ledin. Izvoz koruze je hitro narasel. Danes Združene države pridelujejo skoraj tri četrtine koruzne letine vsakega leta. Koruza je prva in najvažnejša letina Združenih držav, toliko glede obsega posejane zemlje, kolikor glede vrednosti letine. V l. 1924 je produkcija koruze v Združenih državah znašala skoraj dva in pol milijona bušljev (1 bušel enak približno 40 litrom), dočim je rase bodjše kot drugod, je na čez pol milijona in Afrika nekoliko manjš. Istega leta je bilo v Združenih državah 166 milijonov akrov, nasajenih s koruzo. Vrednost vse letine na farmi se je cenila na približno 2400 milijonov dolarjev.

Koruzni pas. Večkrat čitamo v Ameriki o koruznem pasu (Corn Belt). Pod tem imenom nazivamo oni del Združenih držav, kjer se koruza goji v največjem obsegu. Ker koruza nekje rase boljše kot drugod je naravno, da se je obdelavanje koruze najbolj razvilo v najugodnejših delih dežele. Tako zvan koruzni pas se v obliki dolge in ozke proge razteza od jugozapadnega dela South Dakote in od tam v južni smeri vzdolž reke Missouri. Koruzni pas razun na vzhodnem delu obstoja iz prelije ali ravnine, ki je rodovitna, se daje lahko obdelavati in ima dober odtok vode. V prejšnjih časih je velik del te pokrajine obstajal iz močvirja brez dreves. Cim so osušili barja in prelomili težko prst prerije, je obdelavanje ogromnih koruznih

ZAHVALA.

Strabane, Pa. — Zahvaliti se moram naši veliki organizaciji S. N. P. J., katere član sem deset let in mi še vedno, osemnajsti mesec, točno in pošteno izplačujo podpora. Priporočam jo vsakomur, kdor se ni pri nobeni organizaciji, da pristopi k S. N. P. J., katere nudi najboljšo pomoč v slučaju bolezni in smrti. Ne vem, kaj bi bilo z menoj in mojo družino, če bi ne spadal k nobeni podporni organizaciji. Meni je S. N. P. J. še veliko pomagala in tako, mislim, pomaga vsem drugim bolnim članom.

Zahvalim se bratom društvu "Postojnska jama" št. 138, kateri so mi darovali prostih prispevkov v znesku \$47.75. To mi je bilo v lep pripomoček. Posebno se zahvalim tajniku Jakobu Pavliču, ker se je zato potrudil, Prav lepa hvala bratom društvu št. 2522 U. M. W., ki so mi darovali vsoto \$224.00, zlasti Slovencem, v katerih večina dela v rovu tega lokala. Hvala tudi tistim, ki so se trudili za to stvar, in prijateljem, ki so mi še posebej pomagali.

Zahvaliti bi se bil moral že zdavnaj, ali žal nisem bil zmogel. Januarja meseca sem moral v bolnišnico. Pozdravljam vse skupaj in vam želim mnogo uspeha. — Jacob Frank.

Ali želite znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Književna matca S. N. P. J.

Koruzna, veliki ameriški pridelek

Koruza pa se prideluje tudi drugod po Združenih državah. Iowa, Illinois, Nebraska in Missouri sicer od daleč nadkriljujejo druge države v količini letine, ali v nekaterih drugih državah je produkcija za akter tupatam celo višja. Povprečni pridelek za akter v manj rodovitnih in deloma kamenitih New England državah znaša 42 do 43 bušljev, v Iowa pa le 28, v Missouri 26 in v Nebraska 22. Povprečna letina za akter koruze za vse Združene države znaša 28 bušljev, ali akoraj povsod je najti akre, ki so vrgli čez 100 bušljev. To dejstvo dokazuje velikanske močivosti in važnost umnega poljedelstva z modernimi orodji.

Važnost prsti in podnebja za koruzo. Za najvišji pridelek koruze je treba rodovitne, glinaste zemlje z dobrim odtokom in obilico črne prsti (humus). Prideluje pa se tudi v mnogih drugih prsteh, od peska do teške ilovice. Z vsakoletnim obdelovanjem naravna rodovitnost prsti polagoma pojava in treba dodajati gnojila.

Kar se tiče klimatičnih okoliščin, sta padavina dežja in dolga rastna sezona velike važnosti. V večjem delu koruznega pasu traja rastna sezona povprečno od 150 do 180 dni. Kjer sezona traja manj kot 120 dni, je prav malo koruze. Nekatero izmed južnih vrst potrebujejo celo do 180 dni od setve do zrelosti. Nekatero vrste v severnih državah dozorevajo celo v 90 dneh in še manj. Prizadevanje strokovnjakov gra za tem, da se razvijejo vrste, ki dosorijo v čim krajšem času.

Prizadevanje za boljše letino. Izmed najvažnejših faktorjev za uspešno rejo koruze treba poudarjati: pravilno izbiranje semen, pogojitev, branjanje polja istega dne, ko se orje, in to za to, da se ohrani vlaga v zemlji, ahanjanje prsti s tem; da se leto poprej porabi isto zemljišče za kak usev, ki razvija dolga korenine, srbno sajenje, pogosto obdelavanje, da se prepreči strjenje vrhnje prsti in razraščanje plevela, in končno borba proti ličinkam. Mnogo brošuric, ki jih izdaja poljedelaki department v Washingtonu, opisuje natančno vse moderne metode reje koruze. Farmer's Bulletin 414 (Corn Cultivation) in 537 (How to grow an acre of corn) sta izmed najbolj popularnih izdanj. Vsa jih lahko dobi za malenkostno ceno.

Cena koruze. Cena koruze je farmarjem prinesla znatne dobičke tekom svetovne vojne, ali tekom l. 1920 in 1921 je globoko padla, tako da se je dobiček spremenil v srubo. V zadnjem času so se cene znatno zboljšale. Povprečna vrednost koruze za akter je l. 1919 dosegla \$38 in l. 1921 padla na \$12.50. V l. 1924 je povprečna vrednost znašala \$22.91 za akter.

Letina koruze je bila od časov ustanovitve najranjših kolonij eden izmed najvažnejših faktorjev v razvoju Združenih držav. Zato ni čudno, da stabilizacija koruznih cen tvori eden izmed večjih gospodarskih problemov te dežele. — F. L. I. S.

ZAHVALA.

Strabane, Pa. — Zahvaliti se moram naši veliki organizaciji S. N. P. J., katere član sem deset let in mi še vedno, osemnajsti mesec, točno in pošteno izplačujo podpora. Priporočam jo vsakomur, kdor se ni pri nobeni organizaciji, da pristopi k S. N. P. J., katere nudi najboljšo pomoč v slučaju bolezni in smrti. Ne vem, kaj bi bilo z menoj in mojo družino, če bi ne spadal k nobeni podporni organizaciji. Meni je S. N. P. J. še veliko pomagala in tako, mislim, pomaga vsem drugim bolnim članom.

Zahvalim se bratom društvu "Postojnska jama" št. 138, kateri so mi darovali prostih prispevkov v znesku \$47.75. To mi je bilo v lep pripomoček. Posebno se zahvalim tajniku Jakobu Pavliču, ker se je zato potrudil, Prav lepa hvala bratom društvu št. 2522 U. M. W., ki so mi darovali vsoto \$224.00, zlasti Slovencem, v katerih večina dela v rovu tega lokala. Hvala tudi tistim, ki so se trudili za to stvar, in prijateljem, ki so mi še posebej pomagali.

Zahvaliti bi se bil moral že zdavnaj, ali žal nisem bil zmogel. Januarja meseca sem moral v bolnišnico. Pozdravljam vse skupaj in vam želim mnogo uspeha. — Jacob Frank.

Ali želite znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Književna matca S. N. P. J.

Poslužite se kampanje za nove člane in pridobite si lepo nagrado!

V NOVČITE DOHODKE POSESTVA STAVBIŠČA

24-URNA POSTREZBA

VSAKO POSESTVO SE UPOŠTEVA.

Prinesite seboj "deed" listine in prepise, pripravljene za kupčijo, in mi vam takoj damo nako ugodno ponudbo. Odprite ob večerih.

National Property Company

501 Roanoke Bldg., 11 S. La Salle Central 4757—Chicago, Ill.

Klasično figuro skopuha nam je ustvaril Moliere s svojim Harpagonom. Današnja doba, se zdi, ne rodi več skopuhov; najrazličnejše radosti, ki jih nudi življenje človeku proti takojšnjemu plačilu, zapeljujejo celo one, ki so sicer nagnjeni k stiskaštvu. Zlato, ki slepi srca, da se ne morejo ločiti od njega, je v povojnem času postalo redko, valed česar so se ljudje vsi vprek nagnili večalimanj k razsipanju. Pravi skopuhi so v velikih mestih le še — med berači; na deželi pa jih najdemo med stariimi kmeti, ki še vedno skrivajo svoj denar v nogavicah ali pa ga kupijo v skrinjah. Ne bo nezabavno, če se malo ponudimo pri tej vrsti človeškega rodu, ki bo menda kmalu živela le še v arhivih in spominih.

Psihologijo skopuha karakterizira vrlo nazorno mož, ki ga omenja italijanski publicist Adolfo Padovan v neki nedavno izšli svoji knjigi, v kateri je zbral anekdote iz življenj čudnih ljudi. Ko se je nesrečniku bližala smrtina ura, ga je najbolj bolela misel, da se bo moral po smrti ločiti od svojih zakladov. Dolgo je premišljeval, kako bi se temu izognil, in naposled je izumislil: ko so po njegovi smrti odprli oporoko, so z neskončnim začudenjem brali, da je čudak postavil za edinega dediča svojega premoženja — samega sebe.

Nekega drugega je grlo, da bi po smrti padla njegova dedščina v roke nečakov, ki jih je imel na sumu, da komaj čakajo njegovega kopa. Ker jim pa premoženje vendar ni mogel odreči, je v testamentu zapustil dedščino svojim potomcem — četrte generacije, in bil je ves srečen, da bo njegovo premoženje vsaj eno stoletje ostalo nedotaknjeno. Zdravniku, ki ga je zdravil, je dejal: "Hotel bi vse svoje zlato pretopiti in ga pred smrtjo požreti." "Potem bi pa umrl na indigestijo," je odgovoril zdravnik. "Kako krasna indigestija!" je bil skopuhov odgovor.

Angliški zdravnik Clifford je bil na glasu, da je velik skopuh. O njem so pripovedali, da je, ko je nekoč zbolel, sam sebe zdravil in seveda dal izplačati honorar. To je napravil tako, da je iz enega žepa vzel grvinejo in jo vtaknil v — drugi žep.

Slavnega francoskega državnika kardinala Mazarina, ki je bil, kot trdi zgodovina, skopuh, je nekoč napadel anonimni pisec v posebni brošuri. Vsemožni minister je izdal ukaz, da se brošura zapleni, toda namesto da bi jo dal sežgati, jo je prodal na lastni račun in si s zadovoljstvom mel roke, ko se je nezasičen denar na tako lep način stekal v njegove blagajne.

Slednja zgodba je ne samo zanimiva, nego tudi poučna. Lord Morton, negotovski plemič, je v svoji oporoki določil za dediča nekega sorodnika, po poklicu

duhovnika; dragoceno listino je dobil srečni dedič sam v shrambo. Nekaj let pozneje pa si je lord premislil, dal je spisati nov testament in je ostavil vsa svoja posestva nekemu nečaku, s edino klavzulo, da izplača razdeljenemu duhovniku 500 funtov. Morton je kmalu nato umrl. Nečak je odprl oporoko in jebral klavzulo. Takoj je sklenil na tihem, duhovnika ogoljufati za njegovih petsto funtov. Ker je bil on edini direktni sorodnik umrlega lorda, je oporoko uničil, v veri, da mu bo sodišče prisodilo celo premoženje mrtvega strica. Ali čakalo ga je strašno razočaranje; župnik je prezentiral prvo oporoko, ki jo je sodišče priznalo kot pristno. Pohlepni nečaku ni pomagal noben protest. Bil je kaznovan, kakor je zaslužil.

Dr. Dupuy, sloviti francoski očesni zdravnik, pripoveduje iz svoje prakse sledečo zgodbo:

Neki bogatin je prišel nekoč k meni in me je prosil za pomoč. Bil je v nevarnosti, da izgubi oko. Kar sem vedel, da je pacient premožen, sem zahteval za operacijo tisoč frankov. "Kaj, tisoč frankov za ozdravljenje enega očesa?" je vzdihnil skopuški pacient. "Za to vsoto bi prodal še drugega!"

Hi koncu še kratko anekdoto, v kateri nastopa kot junak slavni angleški satirik Swift. Neki prijatelj je poslal pesniku ribo v dar. Sluga, ki je ribo prinesel, je Swiftovo skopost dobro poznal, in sato je svoje poslanstvo

opravil kar na kratko in se brez besede obrnil k vratom. Swifta je slugovo vedenje razjezilo, poklical ga je nazaj in mu dejal:

"Mar ne veste, kako se mora- te obnašati, če pridete v tujo hišo? Kajta, da vam pokažem malo manir. Sedite na tale stol in mislite si, da ste vi jaz in jaz pa bom igral vso vlogo. Tako!"

Slugi je bilo prav; mislil si je: lepa prilika, da povem skopuhu par gorkih.

Swift se aljudno približa slugi, ki se je med tem udobno udelel v naslanjač, se prikloni in spregovori:

"Dovolite, gospod, da vam sporočim pozdrave svojega gospodarja. Obenem vam prosim, da izvolite sprejeti tole ribo kot skromen izraz spoštovanja, ki ga goji moj gospodar do vas."

"Dobro," odvrne resno sluga. "Sporočite svojemu gospodarju moje najprijetnejše zahvalo, in tu, svo slinga za vaš trud." Pri tem seže v žep in izroči Swiftu naplato.

Swift je razumel; začutil je, da je dobil lekcijo on in ne sluga. A takoj se je zopet zbral; vtaknil je sling mirno v žep in pokazal prepadenemu slugi vrata.

S POLJA VEDE

Odkritje živčnega sistema na različnih — Senzacionalno odkritje indijskega učenjaka.

Čuje se morda kakor pravljica s daljnega vzhoda, in vendar...

Pisali smo že o tem, a danes še nekaj podrobnosti.

Dodaj je vladalo trdno prepričanje, da občutita bolečino, radost, obojnost le človek in žival in da le onadva moreta razpolagati in si uravnati življenje s živčnim sistemom. Ta dogma je bila kajmova doverljiva znanost. Podri jo je indijski učenjak sir Jagadisa Chandra Bose pred kratkim v Parizu, kjer je predaval na Sorbonni pod pokroviteljstvom Mollard, dekana filozofske fakultete in slavnega botanika, pred izbranim poslušalstvom o svojih dolgoletnih raziskovanjih in njih končnem uspehu.

Sir Bose je bil toliko problem, ki je bil toliko prirodopisem preteklosti in sedanjosti belil glavo in še danes se zdi nerazrešljiv. Hotel je priti do dna tajnosti, ki obdaja mimozo, rastlino, ki kakor žival, takoj zapre svoje liste; če se je dotakneš. Prirodopisci so temu pojavu sicer našli rešitev; razložili ga s pomočjo fizike in mehanike, a ta razlaga očitno njih samih ni zadovoljila.

Po dolgem in potrpežljivem iskanju je sir Bose s pomočjo svojih skrajno finih aparatov rešil problem; našel je, da imajo rastline živčevje, kojega centrum je desetkrat bolj občutljiv kakor človeški; določil je hitrost njegovega toka, ki ga je uvrstil s 40 cm na sekundo, v aredo med nižje molekule in višje vretenčarje. Odkril in razložil je mehanizem mimoznih listov, ki se vedno obračajo k soncu. V ta namen je moral preštudirati na tisoče in tisoče rastlin in konstruirati instrumente, kojih čudovita prečnost mu je omogočila proučevati toli subtilne pojave kakor je živčno življenje rastlin.

Treba bo seveda še počakati in potrditi, da službena znanost Bosejeve izsledke verificira. Kajti njegova teorija je vendarle preveč drzna in njegova najdba preveč epohalna, da bi ji mogli verjeti zgolj na besedo. A vendar... kdo ve! Morda le ni bila zgolj izraz pesniške senzitivnosti beseda velikega duha pred petindvajsetimi stoletji: Ne drni se udariti ženo s cvetko; saj ne moreš slutiti, katera od obeh teje občuti udarec!

DA SKUŠAS DOBRO PIVO, PISI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v naši hiši, kmeti, stari in vse druge potrebščine. Poskušajte in se prepričate, da je doma pri nas kuhani vodo in najboljše in najzdravljivejšo.

Grečarjem, starih in novih in v vseh delih slovenskega doma prisrčno pozdrav pri vseh naročilih. Pišite po informacijah na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Prodaj za informacije

Odgovori na vprašanja.

Avela, Pa. — Na vaša štiri vprašanja je težko odgovoriti, kajti vsaka država ima v tem oziru nekoliko drugačne postavbe. Gotova reč je, da taka prodajalna mora biti inkorporirana, so pa po različnih državah različna določila glede inkorporacije. Podjetja ni mogoče voditi brez knjig in če je inkorporirano, to tudi dopustljivo ni. Kaj vodi podjetja vozi na svoj dom in kaj ne, je odvisno od nadzorstva podjetja. Če mu pravila podjetja kaj takega zabranjujejo, gotovo tega ne sme vršiti. Ako korporacija propade, utrpel delničarji toliko, kolikor so založili. Odvisno je pač od države, kake postavbe ima. Najbolje je, da se obrnete na bližnjega advokata, ki vam bo stvari gotovo pojasnil. — Pozdravi!

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Maj 31-1926) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napakega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člana \$5.20.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vsa leta pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Za Slab Spanec, Nervoznost in Utujenost.

Tu je novo zdravilo, ki je že tisočkrat poskušano v par dneh in jih popolnoma zadovoljuje.

Če imate slab spanec, ste nervozni in se čutite utrujene jutro, potem pojdite k vašemu lekarnarju in kupite to novo zdravilo, Nuga-Tone. Presenečeni boste, kako hitro isto učinke. Daje olajšanje spanec, močnejše živce, dober tek, fino prebavo, radost in vnovi življenje. To novo zdravilo, Nuga-Tone, je neprekosljivo za želodčne nerode, zaprtje, dviganje, kisli želodec, glavobole, omotice itd. — Če se dobro ne počutite, je vaša dolžnost, da jo poskusite. Vas nič ne stane, ako vam ne stori dobro. Je prijetna za vživet in počutiti se boste boljše takoj. Če vam je še ni predpisal vaš zdravnik, potem pojdite takoj v lekarno in kupite Nuga-Tone. Ne sprejmite nadomestil. Vživajte jo par dni in če se ne počutite boljše in če ne izgledate boljše, nesite ostalo nazaj lekarnarju, ki vam bo povrnil vaš denar. Istelekavatelj Nuga-Tone smetajo od vseh lekarnarjev, da jamčijo za isto in povrnejo denar, če niste zadovoljni. Priporočena, jamčena in na prodaj v vseh lekarnah. — (Adv.)

Agitirajte za nove člana

S. N. P. J.!

NAŠ ZASTOPNIK

Thom Celik, član dr. št. 21 S. N. P. J. iz Pueblo, Colo., potuje sedaj v državi Colorado. Upravištvu ga toplo priporočajo rojakom in še posebno naročnikom, da mu gredo na roke in pomagajo pri agitaciji za list Prosveta in pri prodaji knjig Književne matice S. N. P. J.

Philip Godina, uprav.

MI SPREJMEMO MESEČNA ODPLAČILA KONTRAKTE

VSEH VRST VSAKA SVOTA

Naša cena je od 5 do 15 odstotkov nižja, kot kjerkoli drugje v Chicagu. Prinesite seboj vaš "abstract" in druge obvezne listine pripravljene za kupčijo. Odprto ob večerih!

National Property Company
501 Roanoke Bldg., 11 S. La Salle
Central 4757—Chicago, Ill.

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCİ—izvirna krasna knjiga, obseg 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane...\$5.00
Slovensko-Angelska Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, s dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo...\$2.00
Zakon Biogenizije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro...\$1.50
Pater Malaventura—V Kibaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami...\$1.50
Zajednici—resnična povest in prava ilustracija doleže skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki...\$1.75
Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek...\$1.00
Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo...50c

KNJIGE KNJIŽEVNE MATICE SE DOBE pri naših društvenih tajnikih in drugih zastopnikih, namreč dosedaj jih imajo v prodaji poleg društvenih tajnikov tudi:

William Siter, 6404 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Anton Jankovich, 1171 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
Anton Bokal, 727 E. 187th Street, Cleveland, Ohio.
John Krimančič, 18111 Benington Ave., West Park, Ohio.
Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.
John Rimac, 6555 Russell St., Detroit, Mich.
Frank Stalar, 13708 St. Aubin, Detroit, Mich.
John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.
Proletarec, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Ali pa pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

TISKARNA S. N. P. J.

PREJENA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA

SVETNIK

Spisal Anton Fogararo.
Prevel Pastulkin.

(Dalje.)

V svitu zvezd se je samostan zdel bolj poln življenja nego v solnični luči, rastele je v verakem zmišlu v mistični vkupnosti s ozvevdji. Bil je živ, bil je poln raznih duhovnih izhlapevanj, ki so se mešale v eni sami osebi, kakor različni kamni, ki so bili rezani in sekani, da tvorijo njegovo enotno telo, kakor razne misli in občutki v človeški zavesti. Starodavni kamni, nasičeni duš, ki so se mešale s njimi v ljubezni, nasičeni svetih želja in svete bolesti, vzdihov in molitev, so izžarevali nekaj temnega, prodirajočega do podzavesti. Onim božjim delavcem, ki bi se v neplodnih urah s sveta zatekli tja za kratek počitek, bi mogli viliti nove moči kakor poletni studenec koscu v gorakih pustinjah. Ali da bi kamni ostali živi, bi moral vendar neprestano valoviti skozi nje tok življenja, tok molitvi in premišljevanju posvečenih duhov. Don Klemente je čutil skoro občutek radi misli o propadanju samostana, ki jih je bil v cerkvi rade volje sprejel, misli, ki so koreninile v njegovi osebni sodbi ter se laaskale njegovemu samoljubju, ki so torej imele skazo onega duševnega poželenja, kakršno so ga njegovi ljubljeni mistiki učili razločevati in sovražiti. Zašli se je sklenjenih rok v zapuščenem gorakem slemu, kjer si je predstavljaval Benedetta v molitvi, ter je v duhu izvršil dejanje ponižnosti in odpovedi lastnim mislim glede bodočnosti tega mladenčca. Hvalil je Boga, če hoče, da bodi lajik, in hvalil je Boga, če hoče, da bodi menih, če razodene svojo voljo ali če je ne razodene. "Si vis me esse in luce sis benedictus, si vis me esse in tenebris, sis iterum benedictus." (Če hočeš, da bivam v svetlobi, bodi hvaljen, in če hočeš, da bivam v teminah, bodi zopet hvaljen.) In napotil se je v svojo celico.

Na dolgem mostovžu, kjer sta še goreli obe slabotni svetiljki, se je spomnil zopet, ko je šel mimo opatovih duri, svojega preljube pomenka s starcem, njegovih načel glede zla v cerkvi in glede tega, bi li bilo umestno delati proti njemu. Spomnil se je govora Ivana o besedah: "Fiat voluntas tua" (zgodi se tvoja volja), ki jih verniki vobče razumejo le kot dejanje vdanosti, ki pa narobe zapadajo dolžnost, da skušamo z vsami svojimi silami priboriti božji postavi premoč na polju človeške svobode. Gospod Ivan je povzročil, da mu je srce bilo močnejše, in opat je povzročil, da mu je bilo slabše. Kateri izmed obeh je izgovoril besedo življenja in rešnice?

Njegova celica je bila zadnja na desni poleg balkona, ki gleda v kotlino, prerezano po reki Anenu, v Sublaco in v Sabinske gore. Preden je vstopil v svojo celico, je don Klemente obstal in gledal dalje luči v Sublaco, mislil na rdečo malo vilo, ki je bila bližja, a nevidna, mislil je na ono ženako. Spletke, je rekel opat. Ali ona še ljubi Petra Maironija? Ali je izledila, ali je vedela, da se je bil zatekel v samostan Santa Scolastica? Ali ga je spoznala? Če ga je, kaj namerava storiti? Najbrže ni vzela sobe v majhnem stanovanju zakoncev Selva; najbrže se je nastanila v kakem gostišču v Sublaco. One daljne luči so bile torej ognji v sovražnem taboru? Pokršal se je in vstopil v svojo celico, da malo zadremije do jveč, do ure za molitev v zboru.

Benedetto je zavil po poti Svete votline.

(Dalje prihodnjik.)